

ma van a születésnapod
s hihetetlenül messze vagy
mexikóban lelőttek egy politikust
hongkongban esik az eső

Lázár Zsófia

VIGYÁZZ, HA JÖN A VONAT!

Mindenféle fogadalmat tettem akkoriban, például, hogy nem eszem többé húst, vagy hogy nem tartom meg a születésnapom. Kerültem az embereket, és ha véletlenül megláttam egy ismerősömet az utcán, gyorsan átmentem a túloldalra. Fura szokásaim voltak; aznap is a padlón ültem, fejem köré csavartam egy fehér selyemsálat, lehunytam a szemem, és vártam. Nem tudom pontosan, mire vártam, talán, hogy a levegőbe emelkedem, képeket fogok látni vagy fehér fényt.

Persze semmi sem történt. Vagyis inkább nem az történt, amit vártam. Először végtelen feketeséget láttam, aztán valaki a homlokom mögül egy filmet kezdett vetíteni a szemhéjamra. Tisztán hallottam még azt is, ahogy a vetítógép forog. A kép először homályos volt, aztán mikor kiélesedett, ráismertem. Valami régi film volt, emberek szaladgáltak egy hajó fedélzetén, és közben hadonásztak és kiáltoztak, de nem hallottam, hogy mit, mert némafilm volt.

Azt hiszem, már percek óta csengettek, amikor végre felébredtem. Végignéztem magamon, és láttam, hogy a parkettán fekszem, a szobában pedig nincsenek bútorok, csak egy nagy állótükrök. Hol vagyok? Felkeltem, és lassan kibotorkáltam ajtót nyitni.

A postás volt az. Begyakorlott, színpadias mozdulatokkal, ahogy a bűvész elővarázsol egy galambot a varázsdobozból, előkeresett a táskájából egy zöld borítékot, és a kezembe nyomta.

– Távirat – mondta szinte fenyegetően, aztán, mintha örvény rántaná le a mélybe, eltűnt a sötétben tátongó lépcsőházban. – De hát senki sem tudja, hogy itt lakom! – kiáltottam utána, de már nem hallotta. Utolsó pillanatban ugrottam vissza a lakásba, az ajtó már csak résnyire volt nyitva, hajszálon múlt, hogy nem zártam ki magam. A borítékot a konyhaasztalra dobtam, lehunytam a szemem, és elképzeltem, hogy mi lehetett volna, ha tényleg kizárom magam. Mezítláb, kezemben a zöld borítékkal rohanok végig a Ferenc körúton. „Nem ismer kérem egy lakatost? Vagy egy betörőt?” – szólítottam meg a szembejövőket. Vagy bekopogok a földszinti lakóhoz, az összeszalasztja az egész házat, hogy „nincs valakinek egy hosszú létrája?”, aztán a létrát a spájzablakon át kiteszkolják a világítóudvarra, én pedig (mezítláb, a fejemen fehér turbán, kezemben a zöld boríték) remegő lábbal felmászom a létrán, miközben mindenki engem néz, belököm a kamra ablakát (a létra nem elég hosszú, már lábujjhegyen állok), és fejfelé előre, mint egy eltévedt lövedék, befúródom az előző lakó porlepte befőttesüvegei közé. A borítékot elejtem, és az, mint egy madártoll, ringatózva hull alá a világítóudvar mélyére.

Remegtem minden ízemben, míg felbontottam a táviratot egy ragacsos késsel. Ez

állt benne: „Az esti vonattal érkezem. Várj a pályaudvaron. Ede bácsi”. Ede bácsi távoli rokonom volt, már negyven éve külföldön élt, de nemrégiben vett egy lakást Pesten is. „Költözz csak oda – mondta nekem –, én csak évente egyszer egy hétre jövök haza, azt meg kibírod, nem?” Kibírom, persze, de miért épp most?

Fel-alá sétálgattam a távirattal a kezemben, és közben gondolkodni próbáltam. Szokatlanul nagy csend volt, ami ritka ezekben a régi bérházakban, és a csenddel együtt, úgy láttam, tejszerű fehérség gomolyog a szobában, mint a szárazjég valami ócska színpadi show-ban. Vagy talán Ede bácsi már itt is van, és ő dobott be egy füstbombát a szobámba, hogy megzavarja és tönkretegye elátkozott magányomat, amelyben annyira szerettem volna mélyre merülni. Felhívtam a pontos időt, mert órák sem voltak, és kiderült, hogy rögtön indulnom kell a pályaudvarra.

Még arra sem vettem a fáradságot, hogy levegyem a fejemről a turbánt, sőt fehér bő nadrágot vettem és ugyanolyan bő fehér inget, a lábamra meg sarut húztam, úgy-hogy ha valaki a pályaudvarra menet a villamoson rám nézett, még azt sem tudta pontosan megállapítani, hogy fiú vagyok-e vagy lány. A Keletiben a röplapokat osztogató hittérítő is furcsán nézett rám, nem tudta eldönteni, hogy sima futóbolond vagyok-e vagy pedig közülük való. Végül mégsem jött oda hozzám.

Ede bácsi vonata késett. Megálltam a virágárus előtt, és az előre gyártott csokrokat meg a cserepes hortenziákat nézegettem, és azon gondolkodtam, hogy vegyek-e virágot, mikor közvetlenül mellettem megszólalt valaki:

– Nem vagy éhes?

Összereztemem, mert egyáltalán nem hallottam, hogy valaki mellém lépett volna.

– Gyere, együnk valamit. Úgy látom, egyedül vagy. Hívj meg egy sült kolbászra! – folytatta az idegen, akit most már alaposan szemügyre vettem. Viharvert öregúr volt, vagy talán nem is volt olyan öreg, csak ráncos és... viharvert. A ruhája kopott volt, és teletömött bevásárlószatyrot cipelt magával, mint általában a csavargók, de nem árasztott magából savanykás bűzt, mint ahogy az csavargó léteire elvárható lett volna tőle, sőt fehér kecskeszakállát mintha éppen most fésülte volna meg, kalapja kissé félrecsúszott a fején, mint egy kocsmából hazafelé tartó korhelynek, és valahogy az a mondas jutott róla eszembe, hogy az úr a pokolban is úr.

Világoskék szemével kutatóan nézett rám, és mert nem válaszoltam, még egyszer megkérdezte:

– Akkor meghívsz egy sült kolbászra?

Erre én ahelyett, hogy elküldtem volna, mit mondtam?

– De hát én nem eszem húst.

– Nem húst fogunk enni, hanem kolbászt. A kolbász az nem hús. A kolbász az kolbász.

Én meg bólintottam, hogy tényleg, milyen igaz, a kolbász az nem hús, a kolbász az kolbász, és mint akit megbabonáztak, követtem őt.

Mielőtt valaki azt hinné, hogy az öregember egy szimbólum vagy valami... nem, erről szó sincs. Csak azért mondom, mert egyszer láttam egy filmet, és abban a filmben a főszereplő a pályaudvaron találkozott egy emberrel, akiről kiderült, hogy egy szent vagy talán épp az ördög. Ilyen hülyeségek a valóságban nem történnek, tehát az én öregem is minden kétségen kívül hús-vér ember volt, és míg a kolbászsütőhöz értünk, egy szuszra elhadarta, hogy ő nem csöves, hanem igenis van lakása a IX. kerület Sobieski János utcában, de a volt felesége is ott lakik, nincsenek valami jóban, és hogy nyugta legyen tőle, ide jár a Keletibe aludni egy üresen álló vagonba.

A sült kolbászt úgy ettem, mint aki egy hétig éhezett, és az egészben az volt a legfurcsább, hogy előtte eszembe sem jutott, hogy éhes vagyok. Közben befutott egy vo-

nat, és vele együtt mintha Ede bácsi arca úszott volna el a szemem előtt. Egy fél szál kolbász még a kezemben volt, úgy meredtem rá, mint egy bűnjelre, aztán utálattal oda-dobtam az öreg papírtálcájára.

– Ezt már egye meg maga. Én már nem bírom. És mennem kell, mert megjött a bácsim, láttam az arcát a vonatablakban... Egy olyan hegyes állú, szúrós szemű idősebb férfi... Maga nem látta?

– Nem – nézett fel az öreg.

– Nem? Pedig ott volt. Nem vettem neki semmit, és otthon sem csináltam rendet, pedig ő biztos hozott nekem ajándékot a születésnapomra...

Azzal faképnél hagytam az öreget, és futni kezdtem a vonat után.

– Ma van a születésnapod? – kiabált utánam az öreg, és hallottam a lépteit is a háttam mögött.

Zavarba jöttem, de azért tovább futottam.

– Nem, nincs születésnapom... illetve igen, de nem tartom – kiabáltam vissza neki, és meggyorsítottam a lépteimet. De hiába futottam. Nem az én vonatom volt. A Misztrál expressz, amivel Ede bácsinak érkeznie kellett, a tábla szerint újabb harminc perc késésben volt. Az öreg időközben lemaradt mögöttem, és mikor utolért, megint a virágbolt előtt álltam, és azon gondolkodtam, hogy egyáltalán illik-e férfinak virágot venni.

– Szóval ma van a születésnapod? Virágot akarsz venni magadnak? – szólalt meg mellettem az öreg.

– Nem akarok semmit, értse meg, hogy nem tartom a születésnapom – válaszoltam.

– Miért? Tiltja a vallásod? – kérdezősködött tovább. – Figyelj, megmutatom a vagonomat, jó? Aztán jöhetsz a bácsikádért. A Misztrál expressz mindig késik, ha megkérdezel, megmondom előre, nem kellett volna elrohannod. Na gyere, megmutatom, hol szoktam aludni.

Erre ahelyett, hogy azt mondtam volna, nem megyek sehova, és hagyjon békén, mint akit megbabonáztak, követtem őt. Útközben elmagyaráztam neki, hogy egyáltalán semmit nem tilt a vallásom, és egyáltalán nincs is, mármint vallásom, ezeket a szabályokat én találok ki magamnak, mert ha az ember például nem eszik húst, és meditál...

– Meditál? Szóval meditálni is szoktál? Akkor te biztos láttál már angyalokat. Mondd, hogy néznek ki az angyalok?

Sóhajtottam, leültem a peronon a 6-os vágány mellé egy padra, és azt mondtam az öregnek, hogy én sajnó semmi mást nem látok, csak valami régi némafilmet, amiben emberek rohanganak egy hajó fedélzetén.

Az öreg ledobta mellém a szatyrárt, aztán fűgén elém perdült, csillogó szemmel, mint egy kisfiú, aki verset készül felmondani az iskolai ünnepélyen.

– Emberek egy hajó fedélzetén? Hiszen az *A Patyomkin páncélos!* „Az elállatiasodott parancsnok a több sebből vérző Vakulincsuot vette üldözőbe!” Kívülről tudom. Gyerekkoromban ezerszer láttam – kiáltotta vidáman, és elmesélte, hogy annak a falunak, ahol gyerekkorában lakott, volt ugyan vasútállomása, de nem működött. A vonatokat más útvonalra terelték, a vágányok közt fű nőtt, és tyúkrok kapirgáltak. A váróteremben pedig vasárnaponként filmvetítés volt.

Aztán elkomorodott, leeresztette a kezét, és azt mondta:

– Végül tudod, mi történt? Valami pancser elfelejtette átállítani a váltót, és egyik vasárnap a filmvetítés közepén – a *Letört bimbókat* adták Lillian Gishsel, tudod te, ki az a Lillian Gish?

– Fogalmam sincs – válaszoltam.

– Szóval a film közepén hatalmas zajjal berobogott egy mozdony, elgázolta az összes tyúkot, aztán kisiklott, belerohant az épület falába, szerencsére nem sérült meg senki, de a nagy rázkódástól a vetítógép leesett, és összetört. Nem volt több filmvetítés a faluban.

– Nahát, de szörnyű... – mondtam gyorsan.

– Dehogyan szörnyű... – legyintett az öreg, aztán mint aki rövid kitérő után visszazökken a megszokott kerékvágásba, odalépett hozzám, és a vállamra tette a kezét.

– Látod azt a hosszú tehervonatot ott hátul? – mutatott a peronon túlra. – Régóta vesztegel már ott. A leghátsó vagonban szoktam aludni. Menj előre, és várj meg. Csak mássz fel nyugodtan, nyitva van az ajtó. Mindjárt jövök én is, csak még van egy kis dolgom.

Még válaszolni sem volt időm, már ott is hagytott. Én meg engedelmesen odasétáltam a tehervonathoz, körülnéztem, hogy nem lát-e valaki, és mikor meggyőződtem róla, hogy egyedül vagyok, felmáztam a leghátsó vagonba. Már sötét volt, és alig láttam valamit, csak tapogatóztam. Néhány üres zsákot és műanyag palackot sikerült azonosítanom, és megállapítottam, hogy halálos csend van, furcsa módon semmi sem halalszik ide a pályaudvar zajából.

Alig telt el pár perc, és az öreg már meg is érkezett. Mikor megláttam, azt hittem, fáklját tart a kezében, de aztán láttam, hogy egy szelet torta az, a közepébe szúrva pedig egy aránytalanul nagy gyertya.

– Boldog születésnapot – mondta.

Kinyitottam a számat, hogy mondjak valamit, amikor furcsa zajt hallottam, láncsörgést és nyikorgást egyszerre, aztán megmozdult alattunk a vonat, én fenékre estem, és semmi kétség, a vonat elindult velünk.

– De hát nem azt mondta, hogy itt vesztegel hosszú ideje? Most mit csináljak? – kiabáltam az öregre.

Az megrántotta a vállát, és azt mondta:

– Itt vesztegelt, de most elindult. Mit csináljak? Még leugorhatsz, ha akarsz. Csak előtte fújd el a gyertyát, és kívánj valamit.

A vagon ajtaja nyitva volt, láttam, ahogy az oszlopok szürkén rohannak el mellettünk az ellenkező irányba.

Jászay Antal

COLBERT ÉS ADAM SMITH KÖZÖTT

M. Nagy Miklós fordítása

Egyes írók azt mondják, igazából nem ők írják a regényeiket és darabjaikat. Ők csak alakokat teremtenek, *dramatis personae*-t, aztán hátradőlnek, és nézik őket. Hagyják, hogy az alakok találkozzanak, hassanak egymásra, vonzzák és taszítsák egymást, szeressenek és gyűlöljenek, és lényegében megírják tulajdon történetüket csupán azzal, hogy a jellemüknek megfelelően viselkednek. A regényíró – legalábbis ezt állítják – valójában csak olvassa azt a történetet, melyet az alakjai írtak.